

ODSETKI W PRAWIE CYWILNYM

Od 1 stycznia 2016 r. znowelizowano przepisy stanowiące podstawę prawną naliczania odsetek cywilnoprawnych. Nowelizacja objęła m.in. Kodeks cywilny oraz ustawę o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. Przed obliczeniem wartości odsetek należy dokonać wyboru właściwego aktu prawnego. Nie jest to łatwe. Ponadto nowelizacja w wielu sytuacjach prawdopodobnie ukształtuje na nowo sposób orzekania przez sądy o odsetkach ustawowych. Należy też liczyć się z problemami wynikającymi z konieczności stosowania przepisów przejściowych.

Zastosowanie właściwych przepisów regulujących odsetki cywilnoprawne wymaga dokonania wyboru pomiędzy:

- 1) ustawą z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 380 ze zm. (dalej: k.c.) a
- 2) ustawą z 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych – j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 684 ze zm. (dalej: ustawa o terminach zapłaty).

Trzeba więc wybrać między dwiema ustawami. Dodatkowo, korzystając z przepisów Kodeksu cywilnego, trzeba dokonać wyboru rodzaju odsetek regulowanych przez ten kodeks.

Odsetki wynikające z Kodeksu cywilnego

Kodeks cywilny przewiduje dwa rodzaje odsetek: odsetki kapitałowe oraz odsetki za opóźnienie. W obu tych kategoriach możemy mieć do czynienia z odsetkami umownymi, ustawowymi i maksymalnymi. Schemat odsetek występujących w Kodeksie cywilnym jest następujący.

Schemat odsetek występujących w Kodeksie cywilnym

Odsetki kapitałowe (art. 359 k.c.)	Odsetki za opóźnienie (art. 481 k.c.)
– odsetki umowne	– odsetki umowne
– odsetki ustawowe	– odsetki ustawowe
– odsetki maksymalne	– odsetki maksymalne

W kolejnej tabeli przedstawiamy porównanie treści regulacji Kodeksu cywilnego odnoszących się do odsetek kapitałowych (art. 359 k.c.) z regulacjami odnoszącymi się do odsetek za opóźnienie (art. 481 k.c.).

Tabela. Porównanie odsetek ustawowych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie

Odsetki ustawowe (art. 359 k.c.)	Odsetki ustawowe za opóźnienie (art. 481 k.c.)
Odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy wynika to z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu.	Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności.
Jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych.	Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednak gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy.
Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne).	Maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie).
Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne.	Jeżeli wysokość odsetek za opóźnienie przekracza wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie, należą się odsetki maksymalne za opóźnienie.
Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy.	
Minister Sprawiedliwości ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” wysokość odsetek ustawowych oraz wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie.	

Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych

Ustawa o terminach zapłaty w transakcjach handlowych posługuje się tylko kategorią „odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych”. Z tą kategorią odsetek mamy do czynienia tylko w przypadku opóźnień w zapłacie w transakcjach handlowych i tylko wtedy, gdy są to transakcje dokonywane między podmiotami profesjonalnymi (czyli zasadniczo pomiędzy przedsiębiorcami w ramach prowadzonej przez nich działalności) – patrz dział II. **Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych.**

W przypadku gdy wierzyciel ma do czynienia z opóźnieniem w zapłacie, powinien więc przede wszystkim rozstrzygnąć, czy jest ono związane z transakcją handlową zawartą z innym profesjonalistą (przedsiębiorcą lub innym podmiotem wskazanym w ustawie o terminach zapłaty), czy też jest to opóźnienie wynikające z tytułu innego niż transakcja handlowa (np. wynikające z umowy zawartej z konsumentem).